

**NAPOLEON
SOARELE DE LA AUSTERLITZ**

NAPOLÉON : LE SOLEIL D'AUSTERLITZ

Max Gallo

Copyright © Éditions Robert Laffont, Paris, 1997

NAPOLEON : SOARELE DE LA AUSTERLITZ

Max Gallo

Copyright © 2012 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GALLO, MAX

Napoleon / Gallo Max. – București : ALLFA, 2012

4 vol.

ISBN 978-973-724-368-3

Vol. 2 : Soarele de la Austerlitz / trad. de Rodica Frățilă –
2012. – ISBN 978-973-724-358-4

I. Frățilă, Rodica (trad.)

821.133.1-31=135.1

94(44)''17'' Napoleon I (0:82-94)

929 Napoleon I (0:82-94)

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside

Romania, without the written permission of **ALLFA**,

is strictly prohibited.

Copyright © 2012 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA** :

Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel. : 021 402 26 00

Fax : 021 402 26 10

Distribuție :

Tel. : 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi :

comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare :

Delia Petrescu

Tehnoredactare :

Liviu Stoica

Corectură :

Maria Georgescu

Copertă :

Alexandru Novac

Max Gallo

NAPOLEON
SOARELE DE LA AUSTERLITZ
1799-1805

Traducere din limba franceză de
Rodica Frățiță

EDITURA ALLFA

Max Gallo (născut în 7 ianuarie 1932, la Nisa) este licențiat în litere și istorie. A fost multă vreme profesor înainte de a ocupa importante funcții politice precum aceea de secretar de stat, purtător de cuvânt al guvernului Mauroy (între anii 1983-1984) sau președinte fondator al grupării republicane care a susținut candidatura lui Jean Pierre Chevènement

la alegerile prezidențiale din ianuarie 2002.

Dar, înainte de toate, Max Gallo este un scriitor cu o carieră prodigioasă. Operele sale de ficțiune reconstituie momente cruciale ale istoriei și spiritul acestora. De asemenea este autorul unor interesante biografii ale unor personaje celebre precum de Gaulle, Victor Hugo sau Ludovic al XIV-lea, cărți cu mare priză la public și publicate în tiraje impresionante.

Membru al Academiei franceze din anul 2007, recompensat cu numeroase premii și distincții ale statului francez, Max Gallo este și o prezență activă în spațiul cultural și literar francez și european.

Este autorul a peste o sută de cărți, dintre care amintim: *Le Cortège des vainqueurs*, 1972, *La Demeure des puissants*, 1983, *Une affaire publique*, 1989, *Un homme de pouvoir*, 2002.

Cicluri romanești: *La Baie des Anges* (3 vol.), 1975-1976; *La Machinerie humaine* (10 vol.), 1992-1998; *Les Patriotes* (4 vol.), 2000-2001; *Morts pour la France* (3 vol.), 2003

La Editura Allfa i-au fost publicate în limba română romanele istorice *Ludovic al XIV-lea*: vol. I – *Regele Soare*, vol. II – *Iarna marelui rege*; *Revoluția franceză*: vol. I – *Poporul și Regele*, vol. II – *La arme, cetățeni!*

Pentru Anne și Antoine Ottavi

*Amanta mea este puterea. Am făcut prea mult
pentru cucerirea ei ca să o las acum să mă subjuge
sau să mă rănească, cu toate că tânjesc după ea.*
4 noiembrie 1804, lui Roederer

*Eu nu sunt rege. Nu vreau să fiu insultat
ca un rege. Mă tratați ca pe un maimuțoi regal.
Eu, maimuțoi regal! Eu sunt un soldat
ieșit din popor și m-am ridicat prin mine însumi.
Pot fi comparat eu cu Ludovic al XVI-lea?
Napoleon Bonaparte, 1 februarie 1801*

Partea întâi

*Nici bonetă roșie,
nici pantof roșu, sunt național*
11 noiembrie 1799 (20 Brumar anul VIII) –
7 septembrie 1800

1

Napoleon are treizeci de ani și patru luni.

Aude strigătele: „Trăiască Bonaparte! Trăiască pacea!“

Se apropie de ușa cu geamuri care închide salonul rotondei, camera cea mai încăpătoare din reședința sa.

La capătul grădinii, dincolo de gardul viu, zărește micul grup care a invadat strada Victoire. Oamenii aceia îl așteaptă de la primele ore ale dimineții. S-au adunat după ce au aflat din ziare și afișe că a fost ales în ajun, în 19 Brumar, unul dintre cei trei consuli provizorii ai Republicii, și că a depus jurământul la miezul nopții, în fața deputaților reuniți la Castelul Saint-Cloud.

Mulțimea de gură-cască se vântură de-a lungul grilajelor care delimitează parcul, sperând să-i vadă pe Bonaparte și pe Joséphine de Beauharnais. Fac roată în jurul caleștii staționate dinaintea porții.

Caii dragonilor din escortă tropăie și nechează. Pe nări scot aburi, care le învăluie boturile pentru ca apoi, în câteva clipe, să se confunde cu ceața.

S-a lăsat frigul și umezeala îți pătrunde în oase – o vreme de altfel specifică anotimpului în care ne găsim, 11 noiembrie 1799, 20 Brumar anul VIII.

Este puțin trecut de ora unsprezece.

Bourrienne, secretarul, deschide ușa. Ceilalți doi consuli provizorii, Sieyès și Roger Ducos, așteaptă la Palatul Luxembourg, ieri,

sediul Directoratului, astăzi, al Consulatului înființat în cursul nopții.

Napoleon se întoarce. Își vede chipul reflectat în oglinda de deasupra șemineului.

În urmă cu douăzeci și cinci de zile intra în acest salon, sosind din Egipt.

Își amintește: era în zori. Casa, goală. Joséphine lipsea și voia s-o repudieze. Și acum iat-o aici, în tunică lungă și diafană prin care i se ghicește trupul. Se sprijină cu nonșalanță de șemineu, dichisită și aranjată, așa cum o vezi, de altminteri, în orice moment al zilei. O panglică de mătase bleu strânge zulfii care îi încadrează obraji pudrați.

Au trecut douăzeci și cinci de zile. El a renunțat la divorț, fără să uite însă ce a descoperit: că este frivolă și adulteră, că și-a bătut joc de el. Dar, în pregătirea acestor zile, de 18 și 19 Brumar, i-a fost o aliată utilă, eficientă, o soție tandră și prevenitoare.

Totul s-a schimbat, așadar, în douăzeci și cinci de zile.

În dimineața lui 16 octombrie, dimineața în care s-a întors, nu era decât un general care își părăsise armata, abandonând-o în Egipt, un general simpatizat de populație, dar pe care guvernul putea să-l destituie, să-l acuze de dezertare.

A riscat.

Ieri, 10 noiembrie, la Saint-Cloud, în Palatul Orangerie, când deputații celor Cinci Sute s-au repezit asupra lui strigând: „Infractorul! Moarte dictatorului! Infractorul!“, preț de câteva minute a crezut că pierduse. Chiar s-a speriat.

Stau mărturie urmele de pe fața lui pământie, pe care, ferindu-se de haita dezlănțuită, amenințătoare, și-a zgâriat-o cu unghile, spărgându-și furunculele, iritându-și pecinginile, până ce i-a dat sângele.

Deputații au lovit un grenadier care le stătea în cale. Ce spera șleahta asta de avocați care violaseră nu o dată Constituția și care acum o invocau ca pe un text sacru?

Ieri-noapte le-a înfierat atitudinea, ura, „această ripostă sălbatică a unor asasini contra forței menite să-i reprime“. A dictat

proclamația al cărei text tocmai i-l aduce Bourrienne sub formă de afișe tipărite care, din ordinul lui Fouché, în calitate de ministru eficient al Poliției generale, au fost lipite pe zidurile Parisului.

În urmă cu douăzeci și cinci de zile, nu era decât un general avid de putere.

Ieri după-amiază încă, nu era decât un bărbat amenințat.

În dimineața acestei zile, 20 Brumar, este unul dintre cei trei consuli provizorii ai Republicii.

Unul? El trebuie să fie primul.

Iar asta urmează să se decidă, acum, în cursul dimineții. Iată țelul său.

Se îndreaptă spre ușă. Joséphine îl îmbrățișează. El zâmbește și se desprinde de ea. Este un bărbat diferit de cel care era în urmă cu douăzeci și cinci de zile.

Victoria te pune întotdeauna pe un pedestal.

Traversează grădina în pas alert cu Bourrienne alături, fără să-l ia în seamă. Vorbește doar pentru sine.

— Un guvern nou constituit trebuie să ia ochii și să uimească, zice el. Îndată ce nu mai răspândește strălucire, se prăbușește.

Încep strigătele. Probabil că a fost văzut din stradă. Aude ordinul dat de către un ofițer: „Generalul-șef, consul al Republicii.“

Într-adevăr, el este acela, acum.

Nu se spune încă lucrurilor pe nume, dar știe că va fi primul dintre cei trei consuli. Cine va cuteza să-i conteste întâietatea?

Și, după aceea, spre ce se va îndrepta, încotro va porni? Întrebarea îl chinuie deja. Nu cunoaște răspunsul. Se va gândi. Presimte că nu se va putea opri. Echilibrul său constă în mișcarea spre înainte.

Urcă în trăsură. Strigătele se întetesc.

— Faimă mare, zice el în momentul când vehiculul se pune în mișcare, înseamnă zgomot mare. Cu cât faci mai mult tam-tam, cu atât se aude mai departe. Legile, instituțiile, monumentele, națiunile, toate dispar. Doar zgomotul rămâne și reverberează în alte generații.

Caii aleargă la galop. Cu un gest, Napoleon le cere dragonilor din escortă să elibereze flancurile vehiculului. Vrea să vadă și să fie văzut. Cuvântul „pace“ se aude de la distanță.

Napoleon se apleacă peste portieră. În această zi de *decadi*¹, zi de odihnă, străzile sunt aproape pustii.

— Puterea mea, murmură Napoleon, retrăgându-se la loc, depinde de gloria mea, și gloria mea, de victoriile pe care le-am câștigat. Autoritatea mea va scădea dacă n-o voi consolida cu o glorie și mai mare și cu victorii noi.

Pe măsură ce se apropie de Sena, în suburbia Saint-Honoré, trecătorii se înmulțesc. Grupuri de pierde-vară s-au strâns ciorchine în fața afișelor pe care se poate citi, chiar și din trăsură, anunțul cu litere negre îngroșate:

PROCLAMAȚIA
GENERALULUI-ȘEF
BONAPARTE

19 Brumar, ora unsprezece seara

Fouché și-a făcut treaba.

Trăsura intră în Piața Concorde, în goană. Invadată de ceața densă, piața aduce cu un amfiteatru abandonat, în ruină.

— Cuceririle m-au făcut ceea ce sunt, continuă Napoleon. Doar cuceririle mă pot susține.

¹ Decadi, fr., cea de-a zecea și ultima zi dintr-o decadă a lunii în Calendarul republican, zi de odihnă echivalând cu duminica. (N. tr.)

2

Napoleon se îndreaptă spre galeriile Palatului Luxembourg, însoțit de durutul tobelor soldaților de la gardă care îi salută astfel sosirea. Este prima ședință a Consulatului.

Cunoaște acest palat. A venit aici ca un milog pe care toată lumea îl ignora. Dar, începând cu ziua de ieri, cel căruia îi adresa doleanțele sale, Barras, nu mai este decât un om fără putere care își va toca – lipsit de faimă și ignorat de toți – bogăția dobândită pe când se afla în fruntea statului. Acum câteva ore încă, Barras era unul dintre Directorii în fața cărora trebuia să dai socoteală, așteptându-le ordinele cu nerăbdare. Acele timpuri s-au sfârșit.

Intră în sala cu plafonul pictat în frescă. Sieyès și Roger Ducos îl așteaptă în picioare.

Acești doi oameni împart cu el puterea. Ducos este doar un figurant, un om de paie, în schimb Sieyès lasă impresia unui jucător abil, un om cu idei, o figură a Revoluției. Cu el are de luptat.

Napoleon îl privește atent. Sieyès îi pare bătrân, lipsit de energie. Dacă ar începe o confruntare între ei, Sieyès n-ar putea învinge. Probabil că știe asta. Va încerca, la fel ca în ultimele douăzeci și cinci de zile care s-au scurs, să-i întindă curse, să se folosească de armele șireteniei.

Probabil crede că pe un om ca mine îl poate încuia cu arguția juristului și cu articole din Constituție!

Sieyès încearcă ușile, verifică cu grijă dacă sunt încuiate.

— Este de-a dreptul inutil să mai discutăm despre președinție, zice Ducos așezându-se. Vă aparține de drept, domnule general.

Napoleon se uită la Sieyès care tace fără însă a-și putea controla grimasa din colțul gurii. Napoleon se așază în fotoliul plasat în centru, apoi declară că refuză o președinție permanentă.

Trebuie să știe să aștepte, să-l lase pe Sieyès să-și dea arama pe față. Perioada care începe este una provizorie. Numai Constituția ce urmează a se elabora va decide locul fiecăruia.

Dacă Sieyès își închipuie că poate să mă îngroape sub onoruri, se înșală.

Sieyès s-a ridicat în picioare. Mai verifică încă o dată ușile să fie sigur că sunt încuiate. Îi arată apoi o comodă lui Napoleon.

— Vedeți această frumoasă piesă de mobilier, spune el, probabil că nu bănuți ce valoare are.

În continuare, îi informează că Directorii au prevăzut ca la sfârșitul mandatului lor să-și împartă o sumă de bani ascunsă în acea comodă.

— În momentul de față, nu mai există Directori, zice Sieyès. Iată-ne în posesia banilor. Ce facem cu ei?

Omul acesta este, deci, la fel de lacom ca Barras. Cei care sunt avizi după aur doresc puterea pentru bogățiile obținute prin mijlocirea ei. Este suficient, prin urmare, să-i umpli de bani pentru a-i deposeda de putere, ea nefiind obiectul veritabil al pasiunii lor.

— Nu cunosc nimic despre existența acestei sume, zice Napoleon întorcându-și capul. Așadar, puteți să v-o împărțiți, dumneavoastră și Ducos, deoarece amândoi ați fost Directori. Însă grăbiți-vă, căci mâine s-ar putea să fie prea târziu.

Ei deschid comoda, încep să șușotească și să se târguiască pentru împărțirea celor opt sute de mii de franci pe care îi numără. Îl iau pe Napoleon drept arbitru.

— Înțelegeți-vă între voi, zice el. Dacă aud că faceți scandal, va trebui să vă luați adio de la toată suma.

Cei doi tac, uitându-se unul la celălalt. Sieyès și-a adjudecat șase sute de mii de franci.

În timp ce în casieriile guvernului nu există bani pentru plata curierilor care trebuie să ducă depeșele în provincie sau generalului Championnet, comandantul-șef al Armatei Italiei!

Cum se poate una ca asta?

Napoleon consultă foștii miniștri, frunzărește dosarele. Armata nu primește nici plata cuvenită, nici hrană, nici îmbrăcăminte. Convoacă un fost înalt funcționar din timpul monarhiei, pe Gaudin, candidatul lui Sieyès pentru postul de ministru de Finanțe. Omul pare eficient și discret:

— Ai lucrat multă vreme în finanțe? întrebă Napoleon.

— Douăzeci de ani, domnule general.

— Avem nevoie de concursul dumitale, contez pe el. Haideți să depunem jurământul. Nu avem timp de pierdut.

Pe durata întregii zile resimte clipă de clipă această urgență. Numește miniștrii unul după altul. Talleyrand va fi la Externe. Laplace, savantul examinator de la Academia Militară, este ministru de Interne. Dar trebuie să se ocupe de lucrul cel mai important, și anume de lucrările comisiilor însărcinate cu elaborarea Constituției.

Sieyès vine cu un plan inteligent prin care se instituie un post de Mare Elector pe viață, plasat în vârful unei piramide cuprinzând Adunările, un Senat, un Corp legislativ, un Tribunal – de fapt, o persoană lipsită de putere, aleasă de notabilități, ceea ce oferă aparența unui sufragiu universal, pe când desemnarea electorilor se face de sus, din masa celor înscriși.

Napoleon ia rapid la cunoștință despre proiectul lui Sieyès. Această manieră de a goli sufragiul național de conținut nu-i displace. Încrederea vine de jos, autoritatea, de sus – și, de altfel, poporul, ce este el?

Se consultă cu ideologii, acești cugetători care visează la un despotism luminat.

Îi întâlnește la recepțiile pe care le dă la Micul Luxembourg, unde s-a instalat împreună cu Joséphine. Îl ascultă pe unul dintre ei, pe Cabanis, care îi spune: „Clasa de jos nu trebuie să-și mai exercite influența nici asupra legislației, nici asupra guvernării. Totul trebuie să se facă pentru popor și în numele poporului, dar

nu în mod nemijlocit de către acesta și nici sub dictatura lui irațională.“

Numește comisii cu care lucrează direct. Apoi, într-o seară, Roederer se apropie și îi transmite la ureche propunerea lui Sieyès. Ar accepta Napoleon să fie acest Mare Elector pe viață?

Trebuie să rămână impasibil, să asculte.

— Va avea, continuă Roederer, un venit de șase milioane și o gardă de trei mii de oameni. Se va instala la Versailles și atribuția sa va consta în numirea celor doi consuli.

Iată capcana. Trecerea pe linie moartă a celui care ar accepta această funcție fără putere.

— Oare înțeleg bine ce-mi spui, Roederer? Îmi propuneți o poziție din care să-i numesc pe toți cei care vor avea ceva de făcut și din care eu nu voi putea să fac nimic...

Se depărtează de Roederer, ridicându-și glasul, astfel încât să fie auzit de membrii comisiei.

— Marele Elector, continuă el, va fi umbra, dar umbra descărnată a unui rege trândav. Cunoașteți vreun om cu un caracter atât de josnic încât să se complacă într-o astfel de combinație? Eu unul n-o să joc acest rol ridicol. Mai bine nimic, decât să fiu ridicol.

Când Sieyès se prezintă la comisie, Napoleon îl apostrofează imediat, cu iritare:

— Cum ați putut crede, cetățene Sieyès, că un om de onoare, că un om dotat și cu oarecare capacitate în afaceri s-ar gândi vreodată să consimtă să nu fie decât un porc de îngrășat cu câteva milioane, în castelul regal de la Versailles?

— Înseamnă că vreți să fiți rege, murmură Sieyès.

Tonul lui este însă deja al unui om trist și înfrânt.

S-a dat de gol. S-a pierdut.

Rămâne să-și continue tirul, zi după zi, noapte după noapte. Napoleon inspiră, corijează, animă ședințele de lucru și slăbește rezistența opozanților. Convinge sau descumpănește.

Îl privește pe Sieyès care, puțin câte puțin, își pierde interesul.

Se votează: celor trei Adunări li se adaugă un Consiliu de Stat și, în vârful edificiului, este instalat un prim-consul, piatra unghiulară, ales pe zece ani, dominându-i pe ceilalți doi consuli, care nu dispun decât de un vot consultativ. Abil și ironic, Napoleon i se adresează lui Sieyès, pe un ton potolit, pentru a-i cere să propună numele celor trei consuli.

Sieyès ezită, apoi rostește cu glas moale numele la care se așteaptă Napoleon: Napoleon Bonaparte, Cambacérès – care a votat pentru moartea regelui, cu amânare – și Lebrun, un apropiat al regaliștilor.

Napoleon se felicita pentru această alegere.

— Nici bonetă roșie, nici pantof roșu, sunt național, zice el. Îmi plac oamenii cinstiți, de orice culoare.

Textul Constituției va fi supus votului poporului. Iar Napoleon îi redactează preambulul. „Cetățeni, Revoluția este statornicită pe principiile cu care pornit. REVOLUȚIA S-A ÎNCHEIAT.“

1799. Ne aflăm nu numai la finele anului, ci și la sfârșitul secolului. Napoleon are treizeci de ani. Intră în secolul al XIX-lea ca un învingător.

Nu-și amintește de eșecurile sale, de asalturile inutile de la Saint-Jean-d’Acre. Pentru a cuceri, i se pare de-ajuns să vrea cu obstinație acest lucru. Oamenii care i s-au opus au avut, așadar, prea puțină inteligență, prea puțină voință sau prea puțin curaj?

Îi observă, sunt curtenitori, servili, avari. Îi atribuie lui Sieyès un bun național, domeniul Crosnes, ca „recompensă națională“. Cambacérès? „Omul cel mai potrivit ca etalon pentru servilism.“ Talleyrand, până nu de mult episcop de Autun? „Știi că nu aparține Revoluției decât prin conduita sa imorală. Iacobin și dezertor totodată din propriul ordin în Adunarea Constituantă, interesul lui nu este de natură să-l recomande.“

Cu privirea imobilă, Napoleon îl ascultă pe Talleyrand, care îi repetă:

— Nu vreau să lucrez decât cu dumneavoastră. Nu am nici cea mai mică urmă de ambiție deșartă. Vă vorbesc numai în interesul Franței.

Cum să nu pot domina viermuiala acestor oameni?

Toți se grăbesc să participe la recepțiile pe care le dă ca prim-consul în saloanele Palatului Luxembourg. La reprezentațiile de la Operă la care asistă îi cerșesc o privire.

Când rămâne singur cu Joséphine, ea îi povestește ce se vorbește prin saloane. Știe despre catrenul care circulă prin Paris? El ascultă.

*Sieyès lui Bonaparte i-a dăruit un tron
Sub o ruină fastuoasă gândind să-l izoleze
Bonaparte lui Sieyès i-a dăruit domeniul Crosnes
Să i-o plătească și să-l degradeze...*

Ea râde. Soțul ei știe că se mai vorbește și despre faptul că cei doi consuli, Cambacérès și Lebrun, sunt ca cele două brațe ale fotoliului în care el stă așezat?

Ea ar vrea să-l atragă spre dormitor, dar el o părăsește. Are nevoie să reflecteze.

În cabinetul său de lucru, citește rapoartele poliției. Populația îi este favorabilă. Într-un teatru unde unul dintre actori declamă, la adresa unui personaj din piesă: „Prin curajul lui, de moarte și de jafuri, ne-a apărat pe toți“, spectatorii s-au ridicat în picioare și au aplaudat îndelung, unul strigând: „Trăiască prim-consul!“

Trebuie, cu orice preț, să păstreze, să întrețină acest sentiment în oameni.

Într-o dimineață, pe când se întorcea exaltat oarecum de aplauzele care i-au însoțit lunga cavalcadă pe străzile Parisului, Roederer i-a spus pe un ton precaut: „Aplauzele pe care le-ați auzit sunt nimic în comparație cu cele pe care le-a provocat La Fayette în 1789 și în 1790.“

Și, câteva luni mai târziu, La Fayette era constrâns să se exileze.

Întotdeauna trebuie să-ți consolidezi o victorie.

16 ianuarie 1800. Convoacă un consiliu secret. Trebuie să vorbim despre presă, zice el. Ziarele manipulează opinia a milioane de persoane.

„Ce este un ziar? Un club răspândit în toate direcțiile. Un ziar acționează asupra abonaților săi în maniera unui orator din club asupra auditoriului său.“

La ce-ar folosi să interzică discursurile care atrag doar câteva sute de persoane, dacă lasă în circulație cotidienele, care influențează de o sută de ori mai multă lume? Se impune deci închiderea ziarelor refractare. Redactorii trebuie să fie „oameni atașați“. Consiliul aprobă, redactează un decret care suprimă șaiszeci de ziare din șaptezeci și trei.

La ieșire, îl prinde de braț pe Bourrienne și îi șoptește: „Dacă slăbesc frâiele presei, n-o să rămân nici trei luni la putere!“

Care ar mai fi fost, din momentul acela, sensul tuturor bătăliilor pe care avea să le dea? La ce-ar mai fi servit victoriile?

Adesea, la recepțiile de la Palatul Luxembourg sau de la Malmaison, în timp ce Joséphine se perindă de la un invitat la altul, atentă și amabilă cu fiecare în parte, fie regicid sau emigrat, ia aminte la poveștile despre perioada revoluționară, realizând că a prins numai câteva episoade. Pe parcursul celor zece ani, din 1789 până în 1799, a trăit cea mai mare parte în afara Franței. Ceea ce află îi întărește ideea că, dacă vrea să-și consolideze puterea, trebuie să apară ca fiind cel ce întruchipează revenirea la ordine, la siguranță, la pace, după un deceniu de revoluție.

Când află că Washington a murit, la 14 decembrie 1799, profită de ocazie.

„Vreau, îi spune lui Talleyrand, un doliu național de zece zile, o slujbă solemnă la Templul lui Marte (vechea Biserică a Invalizilor).“

Trebuie să devină în ochii poporului său Washington al acestei țări, omul providențial care îi adună pe toți în jurul lui.

Iacobini? Emigrați? „Mă folosesc de toți aceia care se încumetă să meargă cu mine... Am loc pentru francezii de toate convingerile, cu condiția să aibă minte, forță și calități.“

Știe că nu este suficient să reprime, să proscrie. Trebuie să re-
grupeze indivizii în jurul lui și să seducă.

Îi scrie generalului Jourdan. „Ați fost lezat în ziua de 19 Bru-
mar? Iată că, în sfârșit, primele momente au trecut, și doresc cu
înflăcărare să-l văd mereu pe învingătorul de la Fleurus pe drumul
ce duce la organizare, la adevărata libertate, la fericire.“

Unui deputat care făcea parte dintre cei Cinci Sute, exclus
după evenimentele din Brumar, îi spune: „Veniți la mine, guver-
nul meu va fi un guvern al tinereții și al inteligenței.“

Ce simplu ar fi dacă țara ar avea unitatea și disciplina unei ar-
mate! Este convingerea sa. Și talentul său, de asemenea.

„Nu încape îndoială“, spune el, „că simplul titlu de cetățean
francez valorează mai mult decât cel de *regalist*, *clichist*, *iacobin*,
feuillant, decât toate aceste o mie și una de titulaturi pe care le
zămislește spiritul de gașcă și care, de zece ani, tinde să împingă
națiunea într-o prăpastie din care a venit timpul, în sfârșit, să fie
scoasă pentru totdeauna.“

Știe că Joséphine primește zilnic rude de-ale emigraților care
vor să obțină radierea de pe lista proscrisilor. Cunoaște demersuri-
le pe care ea le întreprinde pe lângă miniștri. Ea țese pentru el acea
pânză care se întinde departe, la familiile Montmorency, Ségur,
Clermont-Tonnerre. Ar fi util, deci, să-i primească în continuare,
în fiecare dimineață, în salonul ei. Se bârfește că ar fi regalistă? Nu
contează! El ține frâiele țării. Și el nu se teme de criticile „anarhiști-
lor“, ale „exclusiviștilor“, acești iacobini intransigenți. Vremea lor
a trecut, cugetă el. Franța a cunoscut Comitetul Salvării Publice,
Furioșii și pe Robespierre. Amenințarea iacobină, chiar dacă a fost
în avantajul lui să le-o mai fluture, când și când, pe sub nas, nu
este decât o sperietoare.

Pericolul regalist pare a fi mai serios.

Insurgenții se mai bat încă în Vendée. Promite să-i amnistieze,
dacă depun armele. Dă voie să se țină slujbele de duminică, deși
această zi a fost ștearsă din calendare, fiind înlocuită cu *decadi*. Ce

altă tactică să aplice cu regaliștii? Desigur, va apela tot la cele pe care le-a folosit și pentru ceilalți oameni. Să-i seducă, să-i „cumpe-re“ sau să-i corupă, să-i amenințe și să-i împrăștie.

Când Talleyrand îl anunță la mijlocul lui decembrie că Hyde de Neuville, un regalist ce locuiește la Paris, și Fortuné d’Andigné, unul dintre capii răsculaților, doresc să se întâlnească cu el, de ce să nu-i primească, la urma urmei?

Talleyrand îi prezintă pe cei doi, afișând o politețe caracteristică Vechiului Regim. Napoleon se arată amabil și înțeleghător.

În ochii lui d’Andigné și ai lui de Neuville citește uimire. Cei doi regaliști au aspectul îngrijit al aristocraților, pe când el a ales, intenționat, o ținută lejeră, o tunică de culoare verzuie. Dar, în câteva minute, își impune ironia sa mușcătoare, cinismul.

— Îmi tot vorbiți despre rege, sunteți deci regaliști? întrebă el.

Se miră. Cum poți să crezi într-un prinț care n-a avut curajul să ia o barcă pescărească și să ajungă la credincioșii săi care luptă pentru el? Ce valoare are un rege care nu a tras niciodată sabia din teacă?

— În ceea ce mă privește, eu nu sunt regalist, conchide el.

Se apropie de șemineu, se întoarce brusc către d’Andigné.

— Ce vreți să fiți? General? Prefect? Voi și ai voștri veți fi ceea ce doriți să fiți.

Odată nada aruncată, trebuie să aștepte. Dar acești doi oameni nu par tentați. Trebuie să-i fleteze, să le spună că le înțelege lupta, că este gata să restabilească libertățile religioase.

— Și eu vreau preoți buni. O să-i reabilitez. Nu atât pentru voi, cât pentru mine...

Aruncă o otheadă spre Hyde de Neuville. Acesta pare mai versat decât d’Andigné și se gândește că poate ar fi bine să stabilească o înțelegere cu el.

— Nu pentru că noi, ceilalți nobili, am fi nu știu cât de religioși, continuă el, dar religia este necesară pentru popor.

Ei rămân tăcuți. Napoleon trece la amenințări.

— Dacă nu faceți pace, voi porni asupra voastră cu o sută de mii de oameni. O să vă incendiez orașele, o să dau foc colibelor voastre.

Se întrerupe, schimbă tonul.

— A curs prea mult sânge francez de zece ani încoace.

Se întoarce cu spatele. Întrevederea a luat sfârșit.

Acum trebuie să treacă la acțiune, deoarece cu ademenirea și cu amenințarea nu a reușit. Va cere capitularea insurgenților.

„Nu vor mai purta arme împotriva Franței decât oamenii fără credință și fără patrie, instrumentele perfide ale unui dușman străin.“ Este nevoit să-și întărească trupele pentru a da greutate vorbelor sale.

În ianuarie 1800 au loc primele capitulări. Cadoudal, unul dintre cei mai înverșunați capi ai răsculaților, renunță și el la luptă în februarie.

Napoleon nu manifestă nicio bucurie, ca și cum ar ști că, pentru sarcina pe care și-a asumat-o, nu există sfârșit.

Trebuie să organizeze administrarea departamentelor, să-i primească într-o dimineață pe bancheri, să obțină de la ei un împrumut de trei milioane. Trebuie să revină la conducerea armatei, să fleteze generalii, să-i urmărească pe Augereau, pe Moreau mai ales, cel mai abil, cel mai glorios. Ca să-i dea de înțeles acestuia că îi revine grosul, îi scrie: „Eu sunt acum un fel de manechin care și-a pierdut libertatea și fericirea. Vă invidiez soarta binecuvântată: mergeți, alături de ostași viteji, ca să faceți lucruri remarcabile. Mi-aș da bucuros la schimb purpura consulară pentru un epolet de șef de brigadă.“

Fără îndoială că Moreau nu se va lăsa păcălit de cuvintele meșugite, asemenea celor adresate de vulpe corbului din fabulă.

Napoleon, în cabinetul său de lucru de la parter, unde i-a primit pe Hyde de Neuville și pe d'Andigné – și unde Fouché i-a raportat că există bănuiala că generalul Moreau ar întreține relații cu regaliștii, poate chiar cu Georges Cadoudal –, încearcă o senzație de vid interior.

Are nostalgia stării de exaltare din ajunul bătăliilor, a fuziunii ce se realizează atunci între oameni, soldați și ofițeri, și a forței de neînving pe care ei își imaginează că o reprezintă în momentul când, în același elan, pornesc cu toții la atac.

Ar vrea să retrăiască acele momente. În zadar caută această emoție de când este prim-consul, fiindcă, în guvernarea oamenilor, în administrarea lucrurilor ce implică funcția sa publică, „fuziunea“ nu este, din păcate, decât un miraj după care aleargă.

Revine așadar adesea asupra chestiunilor de ordin militar. De altfel, cine ar putea crede că pacea se va stabili fără noi victorii?

„Trăiască Bonaparte! Trăiască pacea!“ se strigă totuși, la trecerea sa. Și, de fiecare dată când aude mulțimea, Napoleon se încordează. Asta vor! Ca și el de altfel! Dar, fără iluzii.

I-a scris regelui Prusiei, Frederic-Guillaume al III-lea, care nu este un dușman, reînnoind „urările sincere pentru prosperitatea și gloria Maiestății Voastre“.

I-a scris împăratului Austriei, Francisc al II-lea: „Departee de orice sentiment de glorie deșartă, prima dintre dorințele mele este de a opri vărsarea de sânge care va urma.“

I-a scris lui George al III-lea, regele Angliei: „Războiul, care de opt ani devastează primele patru țări din lume, trebuie să fie etern? Să nu existe niciun alt mijloc de a ne înțelege?... Franța și Anglia, abuzând de puterea lor, pot încă mult timp de-acum înainte, în detrimentul tuturor popoarelor, să prelungească agonia; dar, îndrăznesc să spun, soarta tuturor națiunilor civilizate este legată în final de un război care cuprinde întreaga omenire.“

Pacea!

Are pe biroul său scrisorile agenților pe care Talleyrand și Fouché îi întrețin în diferitele țări din Europa sau în mediile spionajului regalist din Paris. La Londra, la Viena, dorința lui de pace stârnește comentarii batjocoritoare. Pitt afirmă că mijlocul cel mai sigur de a o stabili ar fi restaurația regalității la Paris. Și a adăugat

că prim-consulul este „progenitura și campionul tuturor atrocităților Revoluției!”

Ce ar fi de făcut?

Să reorganizeze armata, să creeze o armată de rezervă pe care să o poată deplasa rapid de la un front la altul și, mai ales, să se gândească la soldat, căci de el depinde totul. Nu poți învinge decât dacă soldatul acceptă să moară. Și pentru asta, el trebuie să creadă în superiorul său, să-l vadă mereu alături, să fie răsplătit atunci când comite un act de vitejie.

Napoleon instituie decorații – puști, trompete, baston de onoare – pentru grenadieri, cavaleriști, toboșari. Se înfurie când un membru al Institutului vorbește în zeflema despre aceste „nimiruri de vanitate”.

„Cu asemenea nimicuri se conduc oamenii”, răspunde el... „Credeți că-i veți face pe oameni să se bată recurgând la analiză? Niciodată! Ea nu este bună decât pentru savant, în biroul lui. Soldatului îi trebuie glorie, decorații, recompense.”

Joséphine i-a primit la masă pe cei doi grenadieri care, în 19 Brumar, la Castelul Saint-Cloud, s-au interpus între Napoleon și deputații celor Cinci Sute și l-au apărat. La încheierea prânzului, i-a pus pe deget celui care a avut uniforma sfâșiată de pumnale, grenadierul Thomé, un diamant de două mii de *écu*! Și l-a îmbrățișat.

Iată, asta este maniera în care trebuie să te porți cu oamenii. Să-i recompensezi și să-i măgulești. Gărzile consulilor sunt echipate cu uniforme noi, împodobite cu fireturi și îl au la conducere pe Murat, proaspăt căsătorit cu Caroline Bonaparte. Garda defilează în ziua când se proclamă rezultatele plebiscitului asupra Constituției – 3.011.007 cetățeni au aprobat, față de 1.562 care au spus „Nu”. Ici-colo, neparticiparea la vot a fost atât de mare, încât s-au văzut nevoiți să umple urnele cu „Da”.

Așa se guvernează!

Îi spune lui Bourrienne, care i-a comunicat aceste cifre: „Trebuie să le vorbești direct, asta face bine poporului.”

Apropiindu-se de fereastră și privind grădina ce înconjoară Palatul Luxembourg, adaugă: „În armată, simplitatea se găsește la ea acasă; dar, într-un mare oraș, șeful unui guvern trebuie să atragă privirile asupra lui prin toate mijloacele posibile!”

Decizia lui este luată: se va instala la Tuileries.

În ziua de 19 februarie 1800, cortegiul de trăsură părăsește Palatul Luxembourg pentru a se îndrepta spre cel de la Tuileries, repus în funcțiune.

Salvele de artilerie bubuie. Trei mii de soldați, muzica militară și un uriaș tambur-major jonglând cu bagheta, cavaleria, preced caleașca consulilor trasă de șase cai albi, cadou de la împăratul Austriei cu ocazia semnării Păcii de la Campofornio.

Napoleon poartă, de data asta, un costum roșu, brodat cu fir de aur.

De-a lungul întregului traseu, de la chei până la galeriile Luvrului, o mulțime imensă strigă: „Trăiască Bonaparte!” În Piața Carrousel, trupele sunt aliniate. Napoleon încalecă pe cal, le trece în revistă.

Își înalță capul. Citește pe unul din corpurile de gardă construite în timpul Revoluției:

În 10 august 1792, în Franța regalitatea a fost abolită și nu va mai reveni nicicând.

Face un semn că defilarea poate începe și, când pe dinaintea lui trec regimentele ale căror drapele sunt sfâșiate, el își scoate pălăria și rămâne așa, timp îndelungat. Mulțimea, înghesuită până și pe acoperișuri, îl aplaudă.

Intră apoi în Palatul Tuileries.

Urcă la primul etaj. Acolo s-a decis să se instaleze, în fostele apartamente ale lui Ludovic al XVI-lea și ale familiei sale. Joséphine stă la parter.

Trece prin camere, însoțit de Roederer. Sunt imense și sinistre.

— Domnule general, ce trist este aici, zice Roederer.

— Da, la fel ca gloria.

Napoleon se întoarce cu spatele, se izolează. Din nou, senzația de vid. Intră în camera Joséphinei și are o sclipire de veselie văzând-o în picioare, la marginea patului.

— Hai, micuță creolă, o îndeamnă el, culcă-te în patul stăpânilor tăi.

Dar Joséphine nu zâmbește. Vrea să vorbească. El o oprește. Nu-i pasă de temerile ei, de îngrijorările pe care i le trezește amin-tirea regilor, nu dorește să-i asculte presentimentele.

El se află aici, la Tuileries, el care, în 10 august 1792, a traversat aceste încăperi pline de o gloată isterizată.

Sunt mai puțin de opt ani de-atunci.

A doua zi, devreme, se plimbă prin galeria Dianei unde a pus să se amplaseze busturile marilor oameni pe care îi admiră cel mai mult, de la Demostene la Brutus, de la Cezar la Washington, de la Frederic al II-lea la Mirabeau. Merge cu pași rari, oprindu-se înaintea fiecărui chip.

Vede cu ochii minții convoiul din ajun, aplauzele frenetice ale mulțimii când și-a descoperit capul în fața drapelelor.

— Bucuria poporului era adevărată, îi spune lui Bourrienne care îl însoțește. Și, de altfel, poți consulta marele barometru de opinie, vezi cursul rentelor: de la unsprezece franci, în 17 Brumar, la douăzeci și unu de franci, astăzi! Așa stând lucrurile, îi pot lăsa pe iacobini să cârcotească. Numai să nu vorbească prea tare.

Reface traseul în sens invers, se oprește în fața bustului lui Alexandru, apoi al lui Hannibal și, din nou, în fața lui Cezar.

— Bourrienne, zice el, faptul că sunt acum la Tuileries nu în-seamnă totul, trebuie să și rămân aici.

Își îndreaptă privirile spre Piața Carrousel. Zărește inscripția care celebrează ziua de 10 august.

— Câți nu au locuit în acest palat? murmură el. Bandiți, membri ai Convenției...

Întinde mâna. De acolo, de la fereastra casei fratelui lui Bourrienne, a văzut asedierea Palatului Tuileries, apoi capitularea lui Ludovic al XVI-lea.

Zice:

— N-au decât să vină!